

A. N. SAMOYLOVIÇ'İN DİL İNKILABI VE TÜRK DİL KURUMU HAKKINDAKİ GÖZLEM VE DÜŞÜNCELERİ

Serdar Karaca

- Rus dil bilimci Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç [1880-1938] tanıtılırken çocuklukla onun saha araştırmalarına vurgu yapılır. Henüz daha öğrenciyken 1900'de Osmanlı Türkiye'sini ziyaret ederek araştırma gezilerine başlayan Samoyloviç ilmî hayatı boyunca Türk dünyasının farklı köşelerini dolaşarak Türk dili ve etno-kültürü üzerine incelemeler yapmıştır. Araştırma gezilerinde bir yandan dil malzemesi derlerken bir yandan da yazma ve matbu eserler toplayan Samoyloviç, ülkesine döndüğünde eser vermek için çok sayıda malzeme elde etmiş olmaktadır.

Samoyloviç'in eserleri arasında hatırı sayılır miktarda gerek Osmanlı Türkiye'si gerekse de günümüz Türkiye'sinin diline ilişkin çalışmalar vardır. Bunlar arasında belki de ilk dile getirilmesi gereken Samoyloviç'in uzun yıllara dayanan emeğinin ürünü olan ve nihai hâliyle 1925'te yayımadığı *Kratkaya učebnaya grammatika sovremennogo osmansko-turetskogo yazıka* [=Günümüz Osmanlı-Türkçesinin kısa dil bilgisi ders kitabı] adlı kitaptır. Rusya'daki son baskısının 2002'de yapılmış olması kitabın önemini ve güncelliğini hâlâ koruduğuna işaret etmektedir.

İlk dil kurultaylarına katılarak bildiri sunan bilim adamları arasında yer alan Samoyloviç; Türkiye'deki dil inkılabının yalnızca canlı tanıklarından biri olarak kalmamış, aynı zamanda bu konu üzerine eserler de vermiştir. Bu eserlerden biri, Türkiye'nin daveti üzerine 1933'te SSCB Bilimler Akademisinin Samoyloviç ve N. Ya. Marr'ı Türkiye'ye göndermesiyle ortaya çıkmıştır. İki bilim adamı Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu çalışanlarıyla bir araya gelerek kurumların çalışmalarını yakından görür. Samoyloviç

СОДЕРЖАНИЕ

	Стр.
Вперед к дальнейшим победам на фронте языковой культуры	3
ИТОГИ ПЛЕНУМА Н. С.	
К. Алавердов. К итогам Первого Пленума Научного Совета ВЦК НА	6
Н. Я. Марр. Письмо и язык	14
С. М. Диманштейн. Принципы создания национальной терминологии	26
ЯЗЫК И ТЕХНИКА.	
А. Реформатский. Лингвистика и полиграфия	42
Проф. В. Артемов. Технографический анализ суммарных букв НА	58
Н. Проскурнин. Подсчеты частоты литер и комплектовка шрифта	72
М. Идрисов. Разработка стандартов комплектовки тюрко-татарских шрифтов	82
Дербышев. Наборные машины для национальных языков	96
А. Юрковский. Стенография и техника.	102
ЯЗЫК И ПИСЬМЕННОСТЬ.	
Н. Юшманов. Ассирийский язык и его письмо	112
Б. Гранде. Опыт классификации НА с точки зрения унификации	128
* * * О сокращении некоторых букв в ряде тюркских алфавитов	137
Н. Баскаков. Замечания к проектам каракалпакской орфографии	142
А. Сухотин. Проблема «сокращенных слов» в языках СССР	151
А. Шамилов, И. Цукерман, К. Курдоев. О проблеме рода в курдском языке	160
А. Шамилов и И. Цукерман. К вопросу о курдском беглом гласном «ь»	179
Магомед Мальсагов. Из истории чеченской письменности	181
ЗА РУБЕЖОМ.	
Акад. Самойлович. Языковое строительство в Турции	187
ХРОНИКА НОВОГО АЛФАВИТА.	
К. Алавердов. Сопровождение по вопросам ассирийской орфографии	192
С. Врубель. Работа сектора языкового строительства Института Национальностей	196
К. Т. К отчету ЦК НА Таджикистана	200
М. Таджибаева-Кайбицкая. Чувашская стенография	201
КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ.	
Г. Сердюченко. Рецензия на книгу Хансуварова	211
Г. Сердюченко. Чеченский словарь	214
Б. Пашков. Библиография литературы на китайском языке	220
Н. Дыренкова. Учебник шорского языка	223
Б. Миллер. Курдская грамматика П. Бейдара	227
Поправки к журналу № 1 «Революция и Письменность»	234

ülkesine döndükten sonra, dil inkılabı ve Türk Dil Kurumunun ilk çalışmaları hakkındaki gözlemlerini ve düşüncelerini önce farklı iki toplantıda sözlü olarak açıkladıktan sonra konuyu bir de makaleyle ele alır. *Pis'menost i revolyutsiya* [= yazı ve inkılap] adlı makale seçkisinin 1933'teki ilk sayısında "Yazıkıvoye stroitel'stvo v turtsii" [= Türkiye'de dilin biçimlendirilmesi] adıyla yayımlanan ve dil inkılabı ile Türk Dil Kurumunun kuruluş yıllarındaki çalışmalarına ışık tutan makalenin Türkçesini okuyucuya sunuyoruz.